

Ława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Gajerek, część 2 [ZOBACZ ZDJĘCIA]

data aktualizacji: 2024.07.28

Zmiana planów! Początkowo zakładaliśmy, że na Gajerku zrobimy dwa odcinki "Ławy od zaplecza...". Po ostatnim fotospacerze uznaliśmy jednak, że fajnych miejscówek jest tu tak dużo, że na pewno na dwóch odcinkach się nie skończy.

Ława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Taki cykl sobie wymyśliliśmy jeszcze w poprzednim roku. Chcemy w nim zaprezentować miasto nad Jeziorakiem z **trochę innej perspektywy**. Nie poprzez obraz głównych ulic, dobrze znanych budynków od frontu, tylko „od zaplecza”. Chcemy pokazać łańskie **podwórka, osiedla, zaułki i zakamarki**.

POPRIEDNIE ODCINKI - CZYTAJCIE I OGLĄDAJCIE:

» [Ława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Ulica Kościuszki \[ZOBACZ ZDJĘCIA\]](#)

» [Ława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Ulica Grunwaldzka \[ZOBACZ ZDJĘCIA\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Ulica Królowej Jadwigi \[ZOBACZ ZDJĘCIA\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Ulica Niepodległości \[ZOBACZ ZDJĘCIA i WIDEO\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Stare Miasto \[ZOBACZ ZDJĘCIA\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Osiedle Jagiellońskie i okolica \[ZOBACZ ZDJĘCIA I WIDEO\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Życie nad Iławką, część 1 \[ZOBACZ ZDJĘCIA\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Życie nad Iławką, część 2 \[ZOBACZ ZDJĘCIA i WIDEO\]](#)

» [Iława od zaplecza - podwórka i zakamarki. Gajerek, część 1 \[ZOBACZ ZDJĘCIA\]](#)

Teraz jesteśmy na **Gajerku**. Powyżej link do pierwszego docinka "**Iławy od zaplecza...**" w tej części miasta, która - jak już zauważyliśmy przy publikacji sprzed kilku tygodni - sama w sobie jest **jednym wielkim zapleczem** miasta nad Jeziorakiem. W dodatku, posiadającym swój **oryginalny klimat i urok**. Więcej na ten temat [TUTAJ](#).

Początkowo zakładaliśmy, że to osiedle podzielimy na dwie części: wschodnią (była w pierwszym odcinku) oraz zachodnią, jednak wykonując zdjęcia uznaliśmy, że **interesujących podwórek i zakamarków** Gajerek ma na pewno więcej, niż na dwa odcinki. A że **nikt nas nie goni** z naszym cyklem, to też dzielimy ten fragment miasta na więcej części.

Tym razem szwendamy się (dalej) po **ulicy Nowomiejskiej i Gdańskiej**, ale zaglądamy też tam, gdzie jeszcze z naszym cyklem nie byliśmy: **na Mławską i Chełmińską**. W tej części Gajerka najbardziej czuć jego **dawny klimat**, a o historii tego miejsca przypomina **oryginalna, jednorodzinna zabudowa**. Oprócz domów to też jednak **bloki**, które wyrosły na **Placu Gdańskim** - Gajerek w tym miejscu to połączenie **starszej tkanki miejskiej z nową**.

A skąd w ogóle wzięła się **nazwa Gajerek**? Kto tu w przeszłości mieszkał i jak formowało się to osiedle? Odpowiedziami, bardzo ciekawymi na marginesie, służą nam tradycyjnie materiały z **Internetowego Muzeum Iławy**.

Poniżej **zdjęcia** z naszego drugiego fotospaceru po Gajerku, a także artykuł zamieszczony jako relacja z jednej z wycieczek miejskich "**Historia jednej ulicy**".

~~galeriaspc~~9657~~

Historia Gajerka

RELACJA INTERNETOWEGO MUZEUM IŁAWY (29 maja 2022)

Z wizytą u Gajersa. Iławianie poznali historię osiedla Gajerek

Wydawałoby się, że o historii Iławy wiadomo już wiele. **Skąd jednak wzięła się nazwa osiedla Gajerek?** Dlaczego mieszkańcy **ulic Grudziądzkiej i Toruńskiej** odnajdują na strychach **dokumenty i zdjęcia niemieckich żołnierzy?** Gdzie tak naprawdę **zaczyna się i kończy** osiedle Gajerek? Na te pytania trudno odpowiedzieć. Ale można spróbować. Podjęli się tego radni miejscy i

miłośnicy Ławy **Michał Młotek i Dariusz Paczkowski** podczas trzeciego spaceru organizowanego w ramach nowej „**Historii jednej ulicy**”. Mimo niepewnej pogody, w spotkaniu udział wzięło około stu osób.

Była to druga wizyta Michała Młotka i Dariusza Paczkowskiego na osiedlu Gajerek. W ramach poprzedniej edycji „**Historii jednej ulicy**” podobna wycieczka odbyła się 12 lutego 2017 roku. Wtedy, podobnie jak i w tym roku, spotkanie próbowała pokrzyżować pogoda. Ale w 2017 roku, mimo wysokiego mrozu, i w 2022 roku, mimo deszczu, zainteresowanie spacerem było duże. Wzięli w nim udział wszyscy: od seniorów po dzieci. A przede wszystkim wzięli w nim udział **mieszkańcy osiedla Gajerek**, ciekawi informacji o miejscu, w którym mieszkają.

O tym, jak Geyers wygrał z Hitlerem

Na przedwojennych mapach na południe od granic Ławy zauważyć można kilka niedużych gospodarstw. Jedno z nich zamieszkiwać musiał niejaki **Geyer lub Geyers**, ewentualnie **Gajer lub Gajers**. Tak przynajmniej wynika z relacji, którą w 2017 roku podzielił się z uczestnikami spaceru ulicami osiedla Gajerek mieszkaniec ulicy Grudziądzkiej **Andrzej Górski**.

- Mój ojciec opowiadał mi, a zamieszkał przy ulicy Grudziądzkiej niedługo po wojnie, że **Niemcy, którzy pozostali w Ławie, wspominali niejakiego Geyersa**

- mówił wtedy Andrzej Górski.

- **Miał on swoje gospodarstwo najprawdopodobniej na terenie dzisiejszych ogrodów działkowych i był właścicielem pól, na których później wybudowano osiedle Gajerek**

- dodawał.

Jeśli rzeczywiście taka osoba mieszkała w tej okolicy, to niewykluczone, że to od jej nazwiska wzięła się nazwa osiedla. Pewne jest, że oficjalnie obowiązywała ona **już w latach '30 XX wieku**. Na zachowanym przedwojennym **planie Gajerka**, który zaprezentowano uczestnikom spaceru, znajduje się podpis: „**Siedlung Gajerrek**”. Nazwę tę, po małej zmianie pisowni, w 1945 roku przejęli Polacy.

Ale nie była to jedyna nazwa osiedla.

- W okresie II wojny światowej Gajerek nazywano **osiedlem Adolfa Hitlera**

- mówił **Dariusz Paczkowski**.

- Z uwagi na charakterystyczne drewniane wykończenia szczytów domów nazywano je też **osiedlem indiańskim**

- dodał.

Jak doszło do budowy osiedla?

Osiedle Gajerek powstało w połowie lat '30 XX wieku. Część dawnych pól znajdujących się pomiędzy torami kolejowymi a koszarami artylerii podzielono w pierwszym etapie na **175 działek**, które przekazano przede wszystkim **robotnikom leśnym i kolejarzom**. Dzięki nisko oprocentowanym pożyczkom mogli oni wybudować własne domy według **z góry narzuconego projektu**. Domy te nazywane były **kochówkami** - od nazwiska Gauleitera Prus Wschodnich **Ericha Kocho**. Podobne osiedla powstały w wielu innych miastach byłych Prus Wschodnich.

- Ulicom, przy których pobudowano domki, nadano nazwy okolicznych miejscowości

- mówił **Michał Młotek**.

- I tak, na planie Iławy z połowy lat '30 XX wieku, podobnie jak dziś, dostrzec można ulice Chełmińską, Gdańską, Toruńską, Grudziądzką, Bydgoską i Nowomiejską

- dodał. Jest też **Plac Gdański, ulica Tczewska** i... **park Słoneczny Las**. W tym miejscu znajduje się dziś **Ośrodek Psychoedukacji, Profilaktyki Uzależnień i Pomocy Rodzinie**.

Co ciekawe, przed wojną osiedle funkcjonowało w świadomości mieszkańców Iławy jako **osiedle podmiejskie**. Jeszcze w 1937 roku w notatkach prasowych pisano o „**Gajerku pod Iławą**”. Współcześnie osiedle Gajerek zajmuje obszar zdecydowanie większy niż przed wojną. To cały teren pomiędzy ulicami 1 Maja i Sobieskiego, Wiejską i Kwidzyńską, Biskupską a torami kolejowymi. Według niektórych dokumentów częścią Gajerka jest też **ulica Mickiewicza** a granicę osiedla wyznacza południowy brzeg Małego Jezioraka.

Po wojnie trafili tu niemieccy oficerowie

Niewielu iławian wie, że w maju 1945 roku, niedługo po kapitulacji Niemiec, do Iławy trafiły **tysiące żołnierzy niemieckich spod Gdańska i Helu**. Mieli oni zostać stąd przetransportowani koleją do Niemiec. W rzeczywistości trafiali do kilku obozów jenieckich, które utworzono w Iławie. Jeden z nich - ten największy - utworzono na terenie osiedla Gajerek. Trafiali do niego wyłącznie **niemieccy oficerowie**. Po kilku tygodniach, które wypełniały przesłuchania, wbrew wcześniejszym zapewnieniom **wywożono ich do ZSRR**.

O pobycie w obozie w Iławie wspominał w swojej książce „**Z Mazur nad Ren**” **Gerd-Helmut Komossa**, który po wojnie został szefem Wojskowej Służby Bezpieczeństwa:

„Trzeciego dnia niewoli maszerowaliśmy dalej. Pod wieczór doszliśmy **w żałosnym stanie** do miasta Iławy. Na skraju miasta znajdowało się „Osiedle Adolfa Hitlera”. Tak nazywano w III Rzeszy osiedla budowane dzięki korzystnym kredytom głównie dla robotniczych rodzin. Tutaj mieliśmy spędzić noc. Na następny dzień miało się, jak mówił rosyjski oficer towarzyszący naszej kolumnie, rozpocząć zwalnianie nas do ojczyzny. Jeszcze tylko rejestracja, powiedział.

Zanim mogliśmy urządzić sobie nocleg, **niektórzy z towarzyszy musieli pogrzebać najpierw kilka kobiecych zwłok**, leżących tuż obok domów. Nie był to ładny widok. Potem zapadliśmy w głęboki sen. **Nie zauważyliśmy, że przez noc inni jeńcy pobudowali wokół osiedla ogrodzenie z kolczastego drutu.**

Gdy obudziliśmy się następnego ranka ujrzeliśmy ogrodzenie. „Na powrót do domu?” – dziwiliśmy się. Lecz w ciągu dnia powrócił niejaki porządek. Oficerowie zostali przydzieleni do domów, każdej dziesiątce oficerów przyznano jednego ordynansa, który miał dbać o czystość domu, czyścić buty i przynosić jedzenie. Dostaliśmy także papierosy [...].

Mijały dni i tygodnie. Znaleźliśmy książki i mieliśmy czas na czytanie, graliśmy w szachy i zaczęliśmy się przygotowywać na wymarzone studia w ojczyźnie. **Codziennie jednak na wschód do Rosji wysyłany był nowy transport. Po kilku tygodniach przyszła i moja kolej.”**

Różnego rodzaju **dokumenty, zdjęcia, listy, a nawet odznaczenia czy nieśmiertelniki** znajdowane przez mieszkańców osiedla Gajerek **na strychach czy w przydomowych ogrodach** to pozostałości po niemieckich oficerach, którzy ukrywali je w obawie przed żołnierzami Armii Czerwonej lub w nadziei, że uda się kiedyś wrócić do Iławy po osobiste pamiątki. Kilka takich pamiątek można było zobaczyć w trakcie spaceru. Odkryciami podzielili się sami mieszkańcy

Gajerka, którzy licznie uczestniczyli w niedzielnej wyprawie.

Na zakończenie niedzielnego spaceru uczestnicy wycieczki odwiedzili **schron typu „S”**. Obiekt znajduje się w podziemiach budynku przy **ul. Chełmińskiej 1**. Wybudowano go w latach '60 XX wieku dla pracowników urzędu miasta.

zico

kontakt@infoilawa.pl

Źródło:

<https://www.infoilawa.pl/aktualnosci/item/75207-ilawa-od-zaplecza-podworka-i-zakamarki-gajerek-czesc-2-zobacz-zdjecia>